

**ҚАРОРИ
ПЛЕНУМИ СУДИ ОЛИИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
№12**

аз 23 декабри соли 2011

шаҳри Душанбе

**Дар бораи татбиқи намудани қонунгузорӣ оид ба хариду фурӯши
одамон ва хариду фурӯши ноболиғон
(бо тағйири иловаҳои ба қарори Пленум аз 23 ноябри соли 2012, №32 ворид гардида)**

Бо мақсади таъмини дуруст ва татбиқи яхелаи меъёрҳои ҳуқуқи моддию муурофиявӣ марбут ба хариду фурӯши одамон ва хариду фурӯши ноболиғон ва дар асоси моддаи 27-и Қонуни конститутсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи судҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон», Пленуми Суди Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон,-

Қ А Р О Р К А Р Д:

1. Дикқати суд, судяҳо ба он ҷалб карда шаванд, ки ҷинояти хариду фурӯши одамон ба ҷамъият хавфнокӣ махсус дошта, ба ҷиддан поймол кардани ҳуқуқи озодиҳои инсон ва шаҳрванд рағубона шуда, дорои ҷузъҳои таҳдид нисбат ба амнияти миллӣ ва таҳриби субботу устувории вазъи иҷтимоӣ-иқтисодии давлат мебошад.

2. Суд, судяҳо бояд дар назар дошта бошанд, ки мубориза бар зидди хариду фурӯши одамон ва хариду фурӯши ноболиғонро ба ғайр аз меъёрҳои дахлдори Кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон (минбаъд КҶ), Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 15 июли соли 2004 № 47 «Дар бораи мубориза ба муқобили хариду фурӯши одамон», ҳамчунин санадҳои зерини байналмилалӣ низ ба танзим мебароранд:

- Паймони байналхалқӣ доир ба ҳуқуқи шаҳрвандӣ ва сиёсӣ аз 16 декабри соли 1966;
- Конвенсияи оид ба мубориза ба муқобили хариду фурӯши одамон ва истисмори онҳо барои ғоҳишагарӣ аз тарафи шахсони сеюм аз 2 декабри соли 1949;
- Конвенсияи зидди ҷинояткорӣ муташаккили трансмиллӣ аз 15 ноябри соли 2000;
- Протокол оид ба пешгирӣ ва рағуби хариду фурӯши одамон, хусусан занону кӯдакон ва ҷазо барои он, илова ба Конвенсияи иди ҷинояткорӣ муташаккили трансмиллӣ, ки Тоҷикистон онҳоро эътироф намуда, ҳамроҳ шудааст;
- Конвенсияи байналмилалӣ оид ба ҳуқуқи кӯдак аз 20 ноябри соли 1989;
- Протоколи иловагии Конвенсияи ҳуқуқи кӯдак марбут ба иштироки кӯдакон дар низоъҳои мусаллаҳона аз 25 майи соли 2000;
- Протоколи иловагии Конвенсияи ҳуқуқи кӯдак марбут ба хариду фурӯши кӯдакон, ғоҳишагарӣ кӯдакони ва порнографияи кӯдакони аз 25 майи соли 2000;
- Конвенсияи иловагӣ оиди барҳам додани ғуломдорӣ, ғуломфурӯшӣ ва падидаву (институт) одатҳои ба ғуломдорӣ ҳамшабеҳ аз 7 сентябри соли 1956;
- Конвенсияи Созмони Байналмилалӣ Меҳнат «Дар бораи меҳнати маҷбурӣ ё ҳатмӣ» аз 28 июни соли 1930;
- Конвенсияи Созмони Байналмилалӣ Меҳнат «Дар бораи меҳнати маҷбурӣ лағв кардани меҳнати маҷбурӣ» аз 25 июни соли 1957;
- Конвенсияи Созмони Байналмилалӣ Меҳнат «Дар бораи манъ ва ҷораҳои фаврӣ аз байн бурдани шаклҳои мухталифи меҳнати вазнини кӯдак» аз 1 июни соли 1999;
- Протоколи зидди воридкунии ғайриқонунии муҳоҷирон тавассути хушкӣ, баҳр ва ҳаво илова ба Конвенсияи Созмони Милалӣ Муттаҳид зидди ҷинояткорӣ муташаккили трансмиллӣ

аз 15 ноябри соли 2000.

Суд, судяҳо ҳангоми баррасии парвандаҳои мазкур дар ҳолатҳои зарурӣ Конвенсияҳо ва қонунҳои дар боло номбурдари метавонанд дастрас намоянд.

3. Ҳангоми шарҳ додани мафҳумҳои ба ҷинояти хариду фурӯши одамон алоқаманд, суд, судяҳо бояд тавзеҳоти зеринро дар назар дошт бошанд:

- чалбкунӣ - киро кардан, қабул намудан барои ягон қор, моил сохтан ба ягон ғаёлият, аз он ҷумла ба ғаёлияти ғайриқонунӣ, ҳамроҳ намудан ба ҳайати ягон ташкилот, аз ҷумла ташкилоте, ки ғаёлияташро қонун манъ кардааст. Тарзи чалбкунӣ моил, фиреб, таҳдид кардан ва ғайраҳо мебошанд;

- интиқол, яъне ҳаракати аз як ҷой ба ҷои дигар гузаронидани ҷабрдида, аз ҷумла дар қаламрави як кишвар ё ҳуди ҳамон як нуқтаи аҳолинишин, ки бо истифодабарии воситаҳои гуногуни нақлиёт содир карда шудааст, фаҳмида мешавад;

- супоридани шахс, дар ҳаракати миёнарав ҳангоми содир намудани амалиётҳои хариду фурӯши одамон, ҳамчунин минбаъд супоридани ҷабрдида ба шахсони дигар пас аз хариду фурӯши ӯ аз ҷониби харидор, масалан барои ҷой кардан ва барои истиқомат ҷой додан, истифода ва ғайра ифода меёбад. Супоридани шахс бо подош ва ё роӣгон буда, ҷабрдида чи бо асосҳои қонунӣ ва чи ғайриқонунӣ метавонад дар ихтиёри гунаҳгор нигоҳ дошта шавад. Супоридан ба мӯҳлатҳои гуногун ё доимӣ мумкин аст амалӣ шуда бошад;

- пинҳонкунӣ ҳаракатест, ки ба пинҳон кардани аққалан як ҷабрдида ҳангоми мавҷуд будани мақсад барои истисмори ӯ равона гардидааст. Пинҳонкунӣ дар таъмин кардани ҷой зист ё дигар ҷой барои ҷабрдида, нигоҳ доштани шахс дар таҳхона ва дигар ҷойҳо пас аз гирифтани ӯ ва ғайра ифода меёбад;

- гирифтани одам, ҳаракати муқобили супурдан аст. Гирифтани ҷабрдида, бо ба даст овардани ҷабрдида дар натиҷаи супурдан, тӯҳфа, ивазкунӣ, қарз додан ва ғайра алоқаманд мебошад. Гирифтани метавонад бо подош ё роӣгон, ба мӯҳлатҳои гуногун ё доимӣ бошад.

- таҳдиди истифодаи зӯроварӣ, таҳдиди расонидани зарари ҷисмонӣ дар намуди зарари сабук ба саломатӣ ё умуман таҳдиди истифодаи зӯроварӣ дар назар дошта мешавад. Дар сурати истифодаи таҳдиди расонидани зарари вазнин ё миёна ба саломатӣ, кирдори содиргардида бо қисмҳои 2 ё 3-и моддаи 130¹ ҚҶ вобаста аз хусусияти ҳоси таҳдид бандубаст карда мешавад.

- истифодаи зӯроварӣ, ба ҷабрдида расонидани зарари сабук ба саломатӣ ё умуман истифодаи зӯроварӣ мебошад. Дар сурати расонидани зарари вазнин ё миёна ба саломатӣ, кирдори содиргардида бояд бо қисмҳои 2 ё 3-и моддаи 130¹ ҚҶ вобаста ба оқибатҳои вазнин ва муносибати субъективии гунаҳгор нисбат ба онҳо бандубаст карда шавад;

- шаклҳои дигари маҷбуркунӣ расонидани таъсири муайяни рӯҳӣ ба ҷабрдидаро ифода медиҳад. Дар ҳолати мазкур зӯроварӣ ё таҳдиди зӯроварии ҷисмонӣ истифода бурда намешавад.

Фишор нисбати ҷабрдидагон бо роҳҳои зайл сурат мегирад:

- таҳдид, яъне таҳдиди хабар додани маълумотҳои пастзанандаи шаъну шарафи шахс ё наздикони ӯ ё пинҳон намудани маълумоте, ки ба ҳуқуқ ё манфиатҳои қонунии ҷабрдида ё наздикони ӯ метавонад зарари ҷиддӣ расонад (масалан, таҳдиди ошкор кардани сирри фарзандхондӣ);

- таҳдиди несту нобуд, вайрон кардан ё ёфта гирифтани молу мулк. Чунин таҳдид бояд ба қадри қофӣ ҷиддӣ бошад (масалан, таҳдиди оташ задани хонаи истиқоматӣ);

- дуздии ҷабрдида дар содир намудани ҳаракатҳои қасдона фаҳмида мешавад, ки дар ғасби пинҳонӣ ё ошқорои одам ифода меёбад, яъне ёфта гирифтани одам бидуни иродааш аз ҷой доимӣ ё муваққатии ӯ (ҷойи зист, қор, таҳсил, истироҳат ва ғайра) ва интиқол додани ба ҷойи дигар, масалан, ба манзили истиқоматии дигар, бом, таҳхона, гараж, ҷангал, бӯстонсарой ва ғайра, ки дар он ҷой ӯ минбаъд аз озодӣ маҳрум нигоҳ дошта мешавад. Лаҳзаи асосии тарафи объективии ҷинояти мазкур ин ғасби ҷабрдида аз ҷойи ӯ ва минбаъд дар ҷойи дигар нигоҳ доштани мебошад.

- қаллобӣ, метавонад бо роҳи фиреб ё дигар сӯиистифода аз боварӣ дар шаклҳои гуногун сурат гирад. Гунаҳгор ҷабрдидаро бо таҳриф додани воқеият ё нагуфтани ҳолатҳои ба ӯ маълумбуда ба гумроҳӣ меандозад. Дар натиҷаи фиреб ҷабрдида ба ҷинояткор ихтиёран

ризоияти худро оид ба чалбкунӣ ба фаъолияти муайян меҳад (масалан, кор кардан ба хайси пешхизмат, дар хона, раққосагӣ, сохтмон, кишоварзӣ, ақди никоҳ бастан ва ғайра). Ҳамзамон қайд кардан зарур аст, ки ризоияти ихтиёрӣ рӯякӣ мебошад, зеро бо роҳи фиреб ё сӯиистифода аз боварӣ ифода ёфтааст;

- сӯиистифода аз боварӣ ҳамчун тарзи содир намудани хариду фурӯши одамон бошад дар он ифода меёбад, ки гунаҳгор бо мақсади ба амал баровардани кирдори ғайриҳуқуқии худ тамоми муносибатҳои махсусан бовариноке, ки байни ӯ ва ҷабрдида ба миён омадааст, истифода мебарад. Ҳама гуна шаклҳои фиреб ва сӯиистифода аз боварӣ ба он равона карда мешаванд, ки гунаҳгор бо роҳи боварикунонӣ ё нагуфтан, дар ҷабрдида ба дуруст ё ғайрибаҳо будани бастанӣ аҳд дилпурӣ пайдо мекунонад;

- бо сӯиистифодаи вазифаҳои хизматӣ, сӯиистифода аз мақоми хизматӣ ҳангоми содир намудани ҳаракатҳои дар қонун оид ба хариду фурӯши одамон зикршуда аз тарафи шахси мансабдор, яъне аз ҷониби шахсе, ки аз салоҳияти дар мақомоти давлатӣ, муассиса, иттиҳодияҳои ҷамъиятӣ ва динӣ, ташкилотҳои тичоратӣ дода шудааш сӯиистифода менамояд, фаҳмида мешавад;

- сӯиистифода аз вазъи заифии ҷабрдида, истифодабарӣ аз вобастагии моддӣ ё дигар шакли вобастагии ҷабрдида фаҳмида мешавад. Вобастагии моддӣ дар ҳолатҳои ҷой дорад, агар ҷабрдида дар таъминоти пурра ё қисмани гунаҳгор қарор дошта бошад. Вобастагии дигар метавонад дар муносибатҳои хизматии қарздиҳанда ва қарздор, муфаттиш ва шахси зерӣ тафтиш қарордошта ва ғайра сурат гирад;

- ҳангоми ришвадихӣ дар намуди пардохтҳо ё ғайрибаҳо барои гирифтани ризоияти шахсе, ки шахси дигарро назорат мекунад, гунаҳгор тарзу усули гуногунро истифода мебарад, аз ҷумла, ришвадихӣ ба волидайн, парасторон, роҳбарони ҷабрдида бо роҳи додани мукофотҳои моддӣ дар намуди маблағи пулӣ, коғазҳои қимматнок, дигар молу мулк ё пешниҳод намудани ғайрибаҳо дорои хусусияти молумулкӣ бо мақсади ба даст овардани ризоии онҳо барои гирифтани ҷабрдида ифода меёбад.

4.Тибқи моддаи 130¹ ҚЧ таҳти мафҳуми хариду фурӯши одамон, бо мақсади сӯиистифода (сӯиистифодаи ғайрибаҳоии дигар шахсон ё дигар шакли сӯиистифодаи шахвоният, кор ё хизматрасонии маҷбурӣ, ғулумӣ ё расму одатҳои ба ғулумӣ ҳамшабех, ҳолати ноилҷӣ ё гирифтани узв ва (ё бофта) - чалбкунӣ, интиқол, супоридан, пинҳонкунӣ ё гирифтани одамон бо роҳи таҳдиди зӯрӣ ё истифодаи он ё дигар шаклҳои маҷбурсозӣ, дурӯ, қаллобӣ, фиреб, сӯиистифодаи мансаб ё ҳолати заифӣ, ё бо роҳи ришва додан дар шакли пардохт ё ғайрибаҳо барои гирифтани ризоии шахсе, ки дигар шахсро назорат мекунад, содир шуда бошад, фаҳмида мешавад.

5. Ҳангоми бандубасти ҳаракатҳои шахси гунаҳгор бо моддаҳои 130¹, 167 ҚЧ пешбиниғардида, ризоии ҷабрдида (қўдак) ба чалбкунӣ интиқол, супоридан, пинҳонкунӣ ё гирифтани ӯ, бо қарор мақсад истифода бурда шуданаш, дигар тарзҳои дар хариду фурӯш истифодашаванда, ба инобат гирифта намешавад.

6.Ҷабрдидаи хариду фурӯши одамон шахсе доништа мешавад, ки ӯ аз хариду фурӯши одамон сарфи назар аз он ки ризоииаш барои ҳамлу нақл, супурдан, фурӯхтан ё дигар амалиёте нисбати ӯ содир шуда, ки бо хариду фурӯши одамон алоқаманд мебошад, гирифта шуда буд ё не, зарар дидааст.

7. Диспозитсияи моддаи 130¹ ҚЧ ҳаракатҳои (беҳаракатии):

- а) сӯиистифодаи (истисмори) ғайрибаҳоии дигар шахсон;
- б) дигар шакли сӯиистифодаи (истисмори) шахвоният;
- в) кор ё хизматрасонии маҷбурӣ;
- г) ғулумӣ ё расму одатҳои ба ғулумӣ ҳамшабех;
- д) ҳолати ноилҷӣ;
- е) гирифтани узв ва (ё бофта).

7.1.Ҳаракатҳо (беҳаракатӣ) бо мақсадҳои зерин содир мегарданд:

- а) чалбкунӣ;
- б) интиқол;

- в) супоридан;
- г) пинҳонкунӣ;
- д) гирифтани одамро пешбинӣ мекунад.

7.2. Ҳаракатҳои (беҳаракатии) дар боло зикршуда бо чунин тарзҳо ба амал бароварда мешаванд:

- а) бо роҳи таҳдиди зӯрӣ ё истифодаи он;
- б) дигар шаклҳои маҷбурсозӣ;
- в) дуздӣ;
- г) қаллобӣ;
- д) фиреб;
- е) сӯиистифодаи мансаб;
- ё) ҳолати заифӣ;

з) бо роҳи ришва додан дар шакли пардохт ё ғоида барои гирифтани розигии шахсе, ки дигар шахсро назорат мекунад.

8. Суд, судяҳо бояд ба эътибор гиранд, ки барои хариду фурӯши одамро чинояти хотимаёфта доништан мавҷудияти на камтар аз як ҳаракатҳои (беҳаракатҳои) зикршуда, бо яке аз мақсадҳои номбурда, инчунин ақаллан бо яке аз тарзҳои дар боло қайдшуда содир шудаанд, кифоя мебошад.

9. Истилоҳи сӯиистифода (истисмор) дар маънои васеаш истифодабарии, ки метавонад ҳам бо подош ва ҳам ройгон бошад, дар назар дорад. Мақсади истисмор дар ҳолате низ сурат мегирад, ки гунаҳгор сӯиқасди истифодабарии меҳнати ғуломона, вазъи ба ғуломӣ ҳамшабех, гирифтани узвҳо ва ё бофтаҳои бадани ҷабрдидаро ба манфиати чӣ худ ва чӣ дигар шахсон дошта бошад.

Таҳти мафҳуми сӯиистифодаи (истисмори) фоҳишагӣ, маҷбуркунии ҷабрдида ба машғул шудан ба фаъолияти фоҳишагӣ бо шахсони дигар (на ин ки бо худи субъекти чиноят) фаҳмида мешавад.

Мафҳуми фоҳишагӣ алоқаи шахвонии мунтазамии мард ё занро бо ҳамчунин ё чинси дигар ба ивази мукофот ё фоида медеҳад.

Фоҳишагӣ чун қоида аломатҳои зеринро дорост:

- алоқаи мунтазами чинсӣ;
- пайванд набудани алоқаҳои шахвонӣ бо муносибатҳои никоҳӣ;
- ҷой доштани мизочони гуногун;
- ба даст овардани мукофоти дахлдор ҳамчун манбаи даромади каму беши пайдарпай.

Алоқаи чинсии якқарата баҳри гирифтани мукофот фоҳишагӣ ҳисоб намешавад.

10. Суд, судяҳо бояд дар назар дошта бошанд, ки мафҳуми дигар шакли сӯиистифодаи (истисмори) шахвоният аломатҳои бачабозӣ ва чимои зан бо зан, инчунин ҳама гуна ҳаракатҳоеро, ки бо мақсади қонеъ гардонидани ҳисси шахвонӣ, бидуни алоқаи чинсӣ содир карда шудааст, дар бар мегирад (масалан, куннингус, анилингус, минет, бозиҳои садо-мазо, шахвонияти истимной, фистинг, бандаж, трамплинг ва ғайра).

11. Меҳнати маҷбурӣ маънои иҷрои ҳама гуна кор ё хизмате, ки аз ҷабрдида зерӣ таҳдиди ягон гуна ҷазо дар сурати ихтиёран пешниҳод нанамудани хизматрасонии худ талаб карда мешавад, дорад (масалан, корҳои таъмири, сохтмонӣ ва ғайра).

Тибқи талаботи Конвенсияи Созмони Байналмилалӣ Меҳнат дар бораи меҳнати маҷбурӣ ё ҳатмӣ маънои истисмори меҳнати маҷбурӣ ё ҳатмӣ чунин мебошад:

а) маҷбуран моил кардани ҷабрдида ба иҷроиши корҳои, ки тибқи хоҳишу иродааш иҷро кардан намехоҳад;

б) таъсис додани вазъияте, ки ҷабрдида маҷбур мешавад кореро, ки вазифадор нест иҷро намояд;

в) нигоҳ доштани шахс дар вазъияти тоқатнофарсо бо мақсади пардохти қарз;

г) ҷалб кардан ба кор ё хизматрасонӣ бо роҳи фиреб, маҷбурсозӣ, зӯрварӣ ё таҳдиди истифодаи зӯрварӣ.

Меҳнати маҷбурӣ корҳои зеринро дар бар намегирад:

а) ҳама гуна кор ё хизматрасоние, ки тибқи қонун дар бораи хизмати ҳатмии ҳарбӣ зарур

аст ва барои корҳои хусусияти махсуси ҳарбӣ дошта татбиқ мегарданд;

б) ҳама гуна кор ё хизматрасоние, ки қисми вазифаҳои оддии граждании шахрвандони давлати пурра соҳибистиқлол мебошад;

в) ҳама гуна кор ё хизматрасоние, ки дар асоси ҳукми судӣ талаб карда мешавад, дар сурате, агар кор ё хизматчи таҳти назорати ҳокимияти давлатӣ ба амал бароварда шуда, шахси мазкур ба идоракунии шахсони хусусӣ, ширкатҳо ё ҷамъиятҳо супурда нашавад;

г) ҳама гуна кор ё хизматрасоние, ки дар шароити ҳолатҳои фавқуллода зарур аст, яъне дар ҳолати ҷанг ё офати табиӣ ё хатари офати табиӣ, ба амсоли сӯхтор, обхезӣ, гуруснагӣ, заминҷунбӣ, эпидемияи вазнин ва эпизоотӣ, ҳуҷуми ҳайвоноти зараррасон, ҳашарот ё паразитҳои растаниҳо ва умуман ҳолатҳои, ки ҳаёт ва шароитҳои оддии ҳаёти тамоми аҳоли ё қисми онро зери хатар мемонанд;

д) корҳои хурди дорои хусусияти ҷомеавӣ, яъне корҳои, ки аъзоёни коллектив барои ғоидаи пурраи коллективи мазкур иҷро менамоянд ва ин дар сурате доништа мешавад, ки агар ҳуди аҳоли ё намоёндагони бевоситаи он ҳуқуқи изҳор намудани фикру ақидаи худро нисбати самаранокии корҳои мазкур баён карда тавонанд.

12. Таҳти мафҳуми хизматрасонии маҷбурӣ, расонидани ҳама гуна хизматрасонӣ бо роҳи маҷбуркунӣ фаҳмида мешавад (масалан, хизматрасонӣ ба ҳайси ронанда ё муҳофизатгар ва ғайра)

13. Ғуломӣ - ҳолат ё вазъи беҳуқуқии шахсе, ки нисбат ба вай баъзе ё тамоми салоҳияти ба ҳуқуқи моликият хос буда, татбиқ карда мешавад, яъне истифодаи меҳнати инсон, дар сурате, агар ин шахс бо сабабҳои аз ҳудаш новобаста иҷрои ин корҳоро (хизматро) рад карда наметавонад.

Зери мафҳуми ғуломӣ вобастагии пурраи як шахс аз шахси дигар фаҳмида мешавад.

Ҳамзамон, шахси мазкур натиҷаи меҳнати худро соҳибӣ, истифода ва идора карда наметавонад. Муҳимаш он аст, ки шахси мазкур аз иҷрои кор ё хизматрасонӣ саркашӣ карда наметавонад.

Агар шахс имконияти воқеии бо иродаи худ иҷро нанамудани кор ё хизмат, тарк кардани ҷои иҷрои кор ё хизматрасониро бе таҳдиди барои ҳаёт, саломатӣ ё дигар ҳуқуқҳои манфиатҳои қонуниаш тавонад, он гоҳ аломати ҷинояти мазкур вучуд надорад. Хусусияти корҳои иҷромешуда (ҷисмонӣ ё зехнӣ, ки бо қонун манъ карда нашудааст ё ғайриқонунӣ намебошад) аҳамият надорад.

14. Зери мафҳуми расму одатҳои ба ғуломӣ ҳамшабеҳ бояд расму оини никоҳии нигоҳдошташуда, ки занҳоро моҳиятан дар вазъияти ғуломӣ мегузоранд, фаҳмида мешавад, масалан, ҳама гуна падида (институт) ё анъана, ки тибқи он:

а) ба зан ваъда медиҳанд, ки ўро ба шавҳар медиҳанд ё ба шавҳар додаанд, бидуни изҳори розигӣ аз тарафи ў, падару модар, парастор, аъзои оила ё дигар шахс ё ин ки гурӯҳи шахсон бар ивази мукофоти пулӣ ё нақдӣ;

б) шавҳари зан, аъзои оила ё қабилааш ҳуқуқ доранд, ки ўро ба шахси дигар бар ивази мукофот ё дигар тарз супоранд;

в) зан пас аз вафоти шавҳараш ба шахси дигар мерос мегузарад;

г) кӯдак ё ноболиғи то синни 18 сола аз тарафи як ё ҳардуи волидайн ё ин ки парастораш ба шахси дигар бар ивази мукофот ё бидуни он бо мақсади истисмор ё ин ки меҳнаташ супурда мешавад.

Мутобиқи моддаи 1-и Конвенсияи иловагӣ оид ба барҳам додани ғуломдорӣ, ғуломфурӯшӣ ва падидаву (институт) одатҳои ба ғуломдорӣ ҳамшабеҳ аз 7 сентябри соли 1956, ба падидаву одатҳои ба ғуломдорӣ ҳамшабеҳ, асорати қарзӣ, модари мавридӣ, ҳолати крепостной ва дигар падидаҳо дохил мешаванд.

Суд, судяҳо бояд ба назар гиранд, ки:

а) асорати қарзӣ - вазъ ё ҳолате, ки дар натиҷаи он қарздор барои кафолати қарз ба гарав гузоштани меҳнати шахсии худ ё меҳнати шахси ба вай вобаста ба вучуд меояд, агар арзиши кори иҷрошаванда барои пӯшонидани қарз ҳисоб карда нашавад, ё агар давомнокии ин кор бо ягон мӯҳлат маҳдуд нагашта бошад, ё агар хусусияти кор бо андозаи музди меҳнат муайян карда нашуда бошад;

б) модари мавридӣ - зане, ки кӯдакро дар натиҷаи истифодаи усули тиббии бордоркунии сунъӣ ё ворид кардани чанин (эмбрион) бо мақсади ҳомиладор кардани он, таваллуд кардааст;

в) ҳолати крепостной - чунин истифодабарии заминест, ки ҳангоми он истифодабар аз рӯи қонун, одат ё созиш ӯҳдадор аст, ки дар замини дигар шахс зиндагӣ ва кор кунад, кори муайяно барои ин шахс музднок ва ё бемузд иҷро кунад ва ин ҳолати худро бо хоҳиши худ иваз карда наметавонад.

15. Тахти мафҳуми ҳолати ноилоҷӣ (зердастӣ), шахсе фаҳмида мешавад, ки дар ҳолат ё вазъиятест, ки дар натиҷаи падида ё одатҳои дар моддаи 1 Конвенсияи иловагӣ оиди барҳам додани ғуломдорӣ, ғуломфурӯшӣ ва падидаву (институт) одатҳои ба ғуломдорӣ монанд, зикршуда ба вучуд омадааст.

16. Гирифтани узв ва ё бофтаҳо барои трансплантатсия, аз як организм гирифтани узв ва ё бофтаҳо ва дӯхтани он ба организми шахси дигар фаҳмида мешавад.

17. Суд, судяҳоро зарур аст, ки ҳангоми бандубасти хариду фурӯши одамоне аз рӯи аломати «такрорӣ» (банди «а» қисми 2-и моддаи 130¹ КҶ) бояд муқаррароти моддаи 19-и КҶ-ро ки мувофиқи он такрори ҷиноят кирдоре эътироф мешавад, ки шахс дар вақти гуногун ду ё зиёда ҷинояти дар ҳамон як модда ё қисми моддаи ҳамин Кодекс пешбинишударо содир намудааст, ба роҳбарӣ гиранд. Бинобар ин, агар ҳатто якчанд амалҳои ҷиноятии нисбати якчанд ҷабрида содиргардида, агар қасд нисбати ҳамаи онҳо дар як вақт ба миён омада бошад (яъне, ҳаракат ё беҳаракатии ҷиноятӣ бо қасди умумӣ ва мақсади ягона равона шуда бошанд), дар якҷоягӣ ҳамаи амалҳо як ҷинояти мукамалро ташкил медиҳанд. Ҳангоми такрорӣ эътироф намудан аҳамият надорад, ки оё гунаҳкор қаблан барои хариду фурӯши одамоне маҳкум шуда буд ё не.

Аломати ҷузъикунандаи «такрорӣ» дар он сурат ҷой надорад, агар барои ҷинояти хариду фурӯши одамоне қаблан содиршуда шахси онро содир карда аз ҷавобгарии ҷиноятӣ озод шуда бошад ё доғи судиаш тибқи тартиби қонун барҳам хӯрда ва ё бардошта шуда бошад (моддаи 84 КҶ).

18. Хариду фурӯши одамоне бо аломати маслиҳати пешакӣ аз ҷониби гурӯҳи шахсон (банди «б», қисми 2-и моддаи 130¹ КҶ), он гоҳ эътироф мешавад, ки агар дар он шахсоне иштирок карда бошанд, ки дар хусуси якҷоя содир намудани ин ҷиноят пешакӣ маслиҳат кардаанд. Қонун доираи иштирокчиёни гурӯҳро вобаста аз нақши иҷроенамудаи ҳар яки онҳо дар амалиёти якҷояи ҷинояткорона маҳдуд намесозад. Суд, судяҳо дар ҳама ҳолат бояд самтеро, ки қасди иштирокчии гурӯҳ ба он равона шудааст, хуб таҳқиқ намоянд. Масалан, шахсоне, ки хариду фурӯши одамоне бо маслиҳати пешакӣ аз ҷониби гурӯҳи шахсон содир кардаанд, ҳамчун ҳамчроқунандаҳо ба ҷавобгарӣ кашида мешаванд, агар қасди ҳамаи гунаҳгорон истифодаи зӯроварӣ, таҳдид, фиреби ҷабрида бо мақсади фурӯши ӯ (масалан, як ё як гурӯҳе) ҳамчроқунанда ҷабридаро меёбад, дигаре зӯроварӣ, таҳдидро истифода мебаранд, сеюми бошад, ҷабридаро бо нақлиёт мебаранд ё ба фурӯшандагон месупоранд ва монанди инҳо) бошанд.

Хариду фурӯши одамоне бо маслиҳати пешакӣ эътироф мешавад, агар он то оғози иҷрои тарафи объективи хариду фурӯши одамоне сурат гирифта бошад. Ҳаҷми маслиҳат (мазмунӣ он) метавонад гуногун бошад, метавонанд аломатҳои мушаххаси ҷиноят ва рафтори шарикон маслиҳат шаванд ва ё маслиҳат метавонад танҳо ба тариқи умумӣ, аломатҳои ҷинояти маслиҳатшударо дар худ акс намояд.

Дар ҳолате, ки як шахс одамоне мефурӯшад, шахси дигар бе иштироки миёнарав онро меҳараду соҳиб мешавад, дар ин маврид аломати бандубасткунандаи дар боло муҳокимашуда (яъне аз ҷониби гурӯҳи шахсон бо маслиҳати пешакӣ) ҷой надорад.

19. Хариду фурӯши одамоне, ки бо аломати нисбати ду ва ё зиёда шахсон содир шудааст (банди «в» қисми 2-и моддаи 130¹ КҶ) чун дорои оқибати вазнин тавсиф мешавад. Ҷиноят метавонад дар як вақт ва ё дар вақтҳои гуногун содир шавад ва он аҳамият надорад, ки оё ҳамаи амалҳои гунаҳгор як қасди умумӣ доранд ё не. Дар сурати мавҷудияти қасд ба хариду фурӯши ду ва ё зиёда шахсон, агар кирдор танҳо нисбати як ҷабрида содир шуда бошад ва нисбати дигаронаш бинобар сабабҳои аз гунаҳгор вобаста набуда, ҷиноят то ба охир расонида нашуда бошад, кирдорҳои мазкур маҷмӯи ҷиноятҳоро дар шакли сӯиқасд ба ҷиноят, ки дар банди «в» қисми 2-и моддаи 130¹ КҶ пешбинӣ шудааст ва ҷинояти хотимаёфта нисбати як шахс мустақилона бо қисмҳои 1 ё 2-и моддаи 130¹ КҶ бандубаст карда мешавад, ташкил мекунад.

20. Бо истифодаи зӯрӣ ва ё таҳдиди истифодаи он (банди «г» қисми 2-и моддаи 130¹ КҶ) содир шудани хариду фурӯши одамон, онро ифода менамояд, ки дар чараёни хариду фурӯши одамон, метавонад ҳама гуна зӯрии ба ҳаёт ва ё саломатӣ хавфнок истифода шавад, яъне ба чабрдида воқеан зарари сабуки боиси вайроншавии саломатӣ, зарари миёна ва ё вазнин ба саломатиаш расонида мешавад, инчунин, агар таҳдиди воқеии истифодаи ҳамагуна зӯрӣ, аз ҷумла таҳдиди куштан, ҷой дошта бошад.

21. Хариду фурӯши одамон, ки бо мақсади аз чабрдида гирифтани узв ва ё бофтаҳо барои трансплантатсия (банди «д» қисми 2-и моддаи 130¹ КҶ) содир шудааст, маънои мавҷудияти мақсадро чиҳати гирифтани узв ва ё бофтаҳои чабрдида баҳри минбаъд ба дигар шахс гузаронидани онҳоро дар назар дорад. Трансплантатсияи воқеан содиршуда, барои бандубасти кирдор аз рӯи ин ҳолат талаб карда намешавад ва муқаррар намудани мақсад дар ин ҳолат кифоя аст. Худи ҳолати гирифтани узв ва ё бофтаҳо бо моддаи дахлдори ҷиноятҳои ба муқобили ҳаёт ва саломатӣ бандубаст карда мешавад. Хариду фурӯши одамон бо мақсади аз чабрдида гирифтани узв ва ё бофтаҳо онро дар назар дорад, ки чабрдида чун донор истифода бурда мешавад.

22. Банди «е» қисми 2 моддаи 130¹ КҶ хариду фурӯши одамонро аз тарафи субъекти махсус - шахси мансабдор ё намояндаи ҳокимият бо истифодаи мақоми хизматӣ ё дигар шахсе, ки дар ташкилотҳои тичоратӣ ё дигар ташкилотҳо вазифаи идоракуниро иҷро мекунад, муайян менамояд. Агар хариду фурӯши одамон аз ҷониби шахси мансабдор ё шахси вазифаҳои идоракуниро дар ташкилотҳои тичоратӣ ё дигар ташкилотҳо иҷро менамуда амалӣ шавад, кирдор танҳо бо моддаи 130¹ КҶ бандубаст карда мешавад. Дар ҷунин ҳолат қонун бандубасти иловагии ҷиноятро бо моддаҳои 314 ва 295 КҶ талаб намекунад.

Суд, судяҳо бояд дар назар дошта бошанд, ки мувофиқи эзоҳи моддаи 314 КҶ шахси мансабдор шахсест, ки ба таври доимӣ, муваққатӣ ё бо ваколати махсус вазифаи намояндаи ҳокимиятро ба ҷо меоварад ё вазифаҳои ташкилию амрдихӣ, маъмурию хоҷагидориро дар мақомоти ҳокимияти давлатӣ, муассисаҳои давлатӣ, мақомоти худидоракунии маҳаллӣ, инчунин дар Қувваҳои мусаллаҳи Ҷумҳурии Тоҷикистон, дигар қўшунҳо ва ҷузъу томҳои ҳарбии Ҷумҳурии Тоҷикистон анҷом медиҳад.

Намояндаи ҳокимият, шахси мансабдори мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ё назораткунанда, инчунин дигар шахси мансабдорест, ки бо тартиби қонун муайянкарда дорои ваколатҳои амрдихӣ нисбати шахсоне, ки дар тобеъияташ нестанд, мебошад. Ба намояндагони ҳокимият дар баробари шахсони мансабдори мақомоти ҳифзи ҳуқуқ ё назораткунанда, инчунин вакилон, роҳбарон ва аъзоёни мақомоти ҳокимияти иҷроияи Ҷумҳурии Тоҷикистон, судяҳо, яъне шахсоне, ки ҳуқуқи дар доираи ваколати худ пешниҳод намудани талабот, қабул намудани қарорро доранд, ки иҷроиаш барои шахрвандон, корхонаҳо, муассисаҳо ва ташкилотҳо новобаста аз шакли моликиятшон ва тобеъияташон ҳатмӣ мебошад, дохил мешаванд.

Ҷавобгарии ҷиноятӣ барои хариду фурӯши одамон бо банди нишондодашудаи моддаи мазкур, инчунин дар сурати аз ҷониби шахси дар ташкилотҳои тичоратӣ ё дигар ташкилотҳо вазифаи идоракуниро иҷро менамуда, агар бо истифода аз ваколатҳои хизматӣ содир гардида бошад, ба вучуд меояд. Таҳти мафҳуми шахсе, ки дар ташкилотҳои тичоратӣ ё дигар ташкилотҳо вазифаҳои идоракуниро иҷро мекунад, ҷунин шахсе фаҳмида мешавад, ки ба таври доимӣ, муваққатӣ ё аз рӯи ваколати махсус ўҳдадорихои ташкилӣ-амрдихӣ, маъмурӣ-хоҷагидориро дар ташкилотҳои тичоратӣ ё ташкилотҳои ғайритичоратӣ, ки мақомотҳои давлатӣ, мақомоти худидораи маҳаллӣ, муассисаҳои давлатӣ намебошанд, ба амал мебарорад.

23. Ҷойивазкунии чабрдида тавассути Сарҳади давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон маънои бо роҳи ошкоро ё пинҳонӣ, қонунӣ ё ғайриқонунӣ гузаронидани ў тавассути сарҳади гумрукии Ҷумҳурии Тоҷикистон ва ё бидуни он бо мақсади аз ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳудуди дигар давлат бурдан ва ё аз ҳудуди дигар давлат овардан ба ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон, ё ин ки бо тарзи транзитӣ тавассути ҳудуди Ҷумҳурии Тоҷикистон ба дигар давлат гузарониданро дорад.

24. Хариду фурӯши одамон, ки боиси марги чабрдида ва ё дигар оқибатҳои вазнин (банди «а» қисми 3-и моддаи 130¹ КҶ) гардидааст, содир намудани ҷиноятро бо шакли омехтаи гуноҳ дар назар дорад. Ҷавобгарӣ аз рӯи он танҳо дар сурате ба вучуд меояд, ки ҳангоми хариду фурӯши одамон аз ҷониби гунаҳгор аломатҳои дар қисмҳои 1 ё 2-и моддаи 130¹ КҶ

пешбинишуда мавчуд бошанд ва дар натиҷаи худбонаварӣ (саҳлангорӣ) ё хунукназарии ӯ содир шуда, боиси марғи ҷабрдида ё дигар оқибатҳои вазнин гардида бошад. Дар сурати қасдан расонидани чунин оқибатҳо ҳангоми хариду фурӯши одамон, кирдор аз рӯи маҷмӯи ҷиноятҳо, тибқи банди «г» қисми 2-и моддаи 130¹ КҶ ва мутаносибан бо моддаҳои 104 ё 110 КҶ бандубаст карда мешавад.

Дигар оқибатҳои вазнин – ҳолати нисбӣ буда, вобаста ба ҳар ҳолати мушаххас бояд муқаррар ва баҳодиҳӣ карда шавад. Ба оқибатҳои вазнин метавонанд худкӯшии ҳам шахсе, ки нисбати ӯ хариду фурӯши одамон сурат гирифтааст ва ҳам шахсони ба ӯ наздик, ҳангоми мавҷудияти алоқаи сабабӣ ва гуноҳ дар шакли беэҳтиётӣ шахсони ҷинояти дар моддаи 130¹ КҶ пешбинишударо содир намуда, инчунин бемории вазнин, харобшавии рӯҳӣ, зарари калони молумулкӣ ва ба амсоли инҳо бошанд. Агар нисбати ҷабрдида чунин ҷиноятҳо ба мисли одамкӯшӣ, таҷовуз ба номус, ба касалиҳои зӯҳравӣ мубтало гардонидани ҷабрдида, исқоти ғайриқонунии ҳамл, ба худкӯшӣ расонидан, ҷалб намудани ноилоғон ба содир намудани ҷиноят, содир шуда бошанд, пас аз рӯи маҷмӯи ҷиноятҳо бандубасти иловагӣ талаб карда мешавад.

25. Хариду фурӯши одамон аз ҷониби гурӯҳи муташаккил содиршуда (банди «б» қисми 3 моддаи 130¹ КҶ) эътироф мешавад, агар он аз ҷониби гурӯҳи устувори шахсон, ки пешакӣ барои содир намудани як ва ё якчанд ҷиноят муттаҳид шудаанд (қисми 3 моддаи 39 КҶ) содир шуда бошад. Ҳар як аъзои гурӯҳи муташаккил, ки дар хариду фурӯши одамон иштирок намудаанд, новобаста аз нақши иҷро намудаашон, бояд бо банди «б» қисми 3-и моддаи 130¹ КҶ ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашида шаванд. Гурӯҳи муташаккилро аз гурӯҳи шахсон бо маслиҳати пешакӣ аз рӯи аломати устуворӣ ва муташаккилӣ фарқ мекунанд. Аз рӯи қоида, ба чунин гурӯҳ сатҳи баланди муташаккилӣ хос аст, он содир намудани ҷиноятро дақиқ омода намуда, ба нақша мегирад, нақшхоро байни ҳамшироқчиён тақсим мекунад, бо техника мучаҳҳаз мегардонад. Ҳамин тавр, оид ба устуворӣ, муттаҳидшавии ду ва ё зиёда шахсон ба мӯҳлати нисбатан дароз барои содир намудани як ва ё якчанд ҷинояте, ки бо тайёрии якҷояи тулонӣ ё иҷроиши мураккабона ҳамроҳ мебошад, шаҳодат медиҳад. Муташаккилӣ дар тобеияти иштироқчиёни гурӯҳ ба нишондодҳои як ва ё якчанд шахс, қатъиян дар ноил гаштан ба амалисозии ҳадафҳои ҷинояткорона зоҳир мешавад.

26. Ҳангоми ҳалли масъалаи дар ҳаракатҳои шахс мавҷуд будани ретсидиви махсусан хавфнок (банди «в» қисми 3-и моддаи 130¹ КҶ) мебошад теъдоди доғҳои қаблӣ судӣ, маҳкум шудан ба маҳрумӣ аз озодӣ ва категорияи ҷиноятҳои пештар содиршуда ба инобат гирифта шаванд.

27. Таҳти мафҳуми ихтиёран ба мақомоти дахлдор хабар расондан ва озод намудани ҷабрдидаи хариду фурӯши одамон судҳо бояд озод намудани ҷабрдидаро бо иродаи худ ва ба мақомоти давлатӣ хабар додан дар хусуси воқеияти он ҳангоми имконияти воқеии минбаъд нигоҳдории онро дар назар дошта бошанд. Дар ҳолати мазкур намуди махсуси озод намудан аз ҷавобгарии ҷиноятӣ дар асоси пушаймонию шахси ҷиноят содиркарда аз кирдори худ, ки дорои таркиби ҷиноят мебошад, пешбинӣ шудааст. Ҷиҳати татбиқи эзоҳ ба моддаи 130¹ КҶ бояд мавҷудияти аломатҳои зайл муқаррар шаванд:

- кирдори содиршуда танҳо бо қисмҳои якум ё дуҷуми моддаи 130¹ КҶ пешбинишуда бандубаст шуда бошад;

- хабар расонидан оиди ҷинояти содиршуда ба мақомоти дахлдор ихтиёран бошад;

- озод намудани ҷабрдидаҳои хариду фурӯши одамон ихтиёран бошад;

- шахс мавҷудияти имконияти идомаи онро дарк намуда, ҳаракатҳои минбаъдаи ҷинояткоронашро ихтиёран қатъ намояд.

Агар дар ҳаракатҳои гунаҳгор аломатҳои ҷиноятҳои дигар ҷой дошта бошад, пас ӯ танҳо барои содир намудани ин ҷиноятҳо ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашида мешавад.

Ин маънои онро дорад, ки ҳангоми ихтиёран озод намудани ҷабрдида, гунаҳгор барои хариду фурӯши одамон аз ҷавобгарии ҷиноятӣ озод карда мешавад (моддаи 130¹ КҶ), аммо барои дигар ҷиноятҳо, ки дар алоқамандӣ бо он содир шудаанд, аз ҷумла расонидани зарар ба саломатӣ, лату кӯб, азобу уқубат, сохтакорӣ хуччатҳо ва ғайра ба ҷавобгарии ҷиноятӣ кашида мешавад.

Дар баробари ин бояд ба назар гирифт, ки барои татбиқи эзоҳи номгиршуда ангезаҳои озод намудани ҷабрдида, аз қабилӣ: пушаймонӣ, ғамхорӣ, тарс аз ҷазо ва монанди инҳо аҳамият надоранд. Инчунин, аҳамият надорад, ки озод намудани ҷабрдида бо ташаббуси худи гунаҳгор ё бо хоҳиши ҷабрдида ё ҳешовандони ӯ, ё бо ташаббуси дигар шахсон, ки ба ҳайси миёнаравон баромад мекунад, сурат мегирад.

Таҳти мақомотҳои дахлдор мебояд он мақомоти давлатиро фаҳмид, ки мувофиқи қонунгузори салоҳияти амалӣ намудани таъқиби ҷиноятиро доранд (мақомоти милитсия, прокуратура, бехатарии милли ва ғайра).

28. Хариду фурӯши ноболиғон чун яке аз ҷиноятҳои хавфноктарини муқобили оила ва ноболиғон мебошад. Ҷабрдидаи чунин ҷиноят танҳо ноболиғ буда метавонад. Мафҳуми «ноболиғ» ва «кӯдак» ҳаммаъноянд ва мувофиқи қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон ва санадҳои байналмилалӣ ҳама гуна шахсро, ки ба синни 18-солагӣ нарасидаанд, дар назар дорад.

29. Тарафи объективи ҷиноят дар харидан ё фурӯхтани шахси баръало ноболиғ новобаста аз восита ва шакли вобастакуни ифода меёбад.

Хариди шахси ноболиғ маъноӣ ба даст овардани охирино ба ивази маблағи муайян ё ҳама гуна дигар ҷубронпулӣ аз ҷониби ҳама гуна шахси дигарро дорад.

Фурӯши ноболиғ маъноӣ супоридани онро ба соҳибӣ ё истифодабарии шахси дигар аз ҷониби падару модар, парасторон, дигар шахсон, ки ба зиммашон ӯҳдадорӣ ҷиҳати тарбия ва нигоҳдории ноболиғ гузошта шудааст, бар ивази маблағи муайян ё ҳама гуна дигар ҷубронпулиро дорад. Фурӯш метавонад аз ҷониби дигарон, шахсони бегона, ки ягон хел муносибат бо ноболиғ надоранд, яъне бо ӯҳдадорӣ ҷиҳати тарбия ва нигоҳдории он алоқаманд нестанд, амалӣ шавад. Масалан, пас аз рабудан кӯдак ба дигарон фурӯхта мешавад. Мукофот метавонад инчунин, дар супоридани ягон хел арзишҳо бар ивази кӯдак, аз ҷумла, манзил, мошин ва монанди инҳо ифода ёбад. Дар ин сурат ба ҷавобгарӣ дар баробари шахси кӯдакро супорида, инчунин шахсе, ки ӯро қабул намудааст, кашида мешаванд.

Агар шартнома бо зани ҳомиладор оид ба супоридани кӯдаке, ки ҳоло таваллуд нашудааст, баста шавад ва модар аз рӯи он мукофоти пулӣ гирифта бошад, пас сӯиқасд ба содир намудани ҷинояти дар моддаи 167 ҚҶ пешбинишуда ҷой дорад.

30. Кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон муқаррар мекунад, ки ҷавобгарӣ барои хариду фурӯши ноболиғон новобаста аз восита ва шакли маҷбуркуни ба вучуд меояд. Ин муқаррарот маъноӣ онро дорад, ки маҷбуркуни ҳамчун аломати ҳатмии тарафи объективи хариду фурӯши ноболиғон баромад намекунад. Маҷбуркуни метавонад ҷой ҳам надошта бошад, вақте ки хурдсол бинобар сабаби синну солаш ҳислати кирдоре, ки нисбати ӯ содир мешавад, дарк накунад. Дар дигар ҳолатҳо маҷбуркуни метавонад ҷой дошта бошад, масалан, вақте ки кӯдак бинобар синну солаш воқеияти ҷиноятро, ки нисбаташ содир шуда истодааст, дарк мекунад ва муқобилият нишон медиҳад. Муқобилият – ин чунин амалиётҳои фаъоли шахсест, ки тавассути ба дигар шахс таъсир расонидан охирино бар зидди ирода ва хоҳишаш маҷбур мекунад, ки ягон амали муайяно иҷро кунад. Чунин амалиётҳои шахси гунаҳгор ба иродаи ҷабрдида метавонанд таъсири муайян расонанд.

Маҷбуркуни метавонад дар истифодаи зӯрӣ ва ё таҳдиди истифодаи он нисбати ҷабрдида ва ё наздикони ӯ, несту нобуд ё вайрон кардани молумулк ва ё таҳдиди несту нобуд ё вайрон кардани молумулки ҷабрдида ва ё наздикони ӯ, таҳдиди паҳн намудани маълумоти тўхматкунанда, ки ҷабрдида ё наздикони ӯ меҳоянд махфӣ нигоҳ доранд, таҳдиди фош сохтани дигар маълумоте, ки ҷабрдида ё наздикони ӯ меҳоянд махфӣ нигоҳ доранд, таҳдиди ҳалалдор сохтани ҳуқуқ, озодӣ ва манфиатҳои қонунии ҷабрдида ва ё наздикони ӯ ва монанди инҳо ифода ёбад. Дар ҳолатҳои истифодаи зӯрӣ ва ё таҳдиди истифодаи он, инчунин ҳангоми аз беэҳтиётӣ ба марг расонидани ҷабрдидаи хариду фурӯши ноболиғон ва ё дигар оқибатҳои вазнин, кирдори содиршуда бо банди «а» қисми 3-и моддаи 167 ҚҶ бандубаст карда мешавад.

31. Ҷиноят аз лаҳзаи воқеан гузаштани кӯдак аз як шахс ба шахси дигар, яъне вақте ки фурӯшанда ноболиғро ва харидор бошад маблағ ва ё дигар чизи арзишнокро супорид, хотима-ёфта эътироф мешавад.

32. Судҳо бояд дар назар дошта бошанд, ки тарафи субъективӣ қасди бевосита мебошад.

Гунаҳгорон дарк мекунанд, ки хариду фурӯшро нисбати ноболиғ содир мекунанд ва инро мецоҳанд. Ангеца ва мақсади хариду фурӯш ба бандубасти кирдор таъсир намерасонанд. Онҳо метавонанд ғаразнок, қасдона ва ё бинобар сабаби вазъияти вазнини моддӣ ва монанди инҳо содир шуда бошанд. Нобалиғонро аксаран бо мақсади истифода дар фоҳишағарии хурдсолон мефурӯшанд ва ё харидорӣ менамоянд, ки ин маънои истифодаи хурдсол дар амалиётҳои хислати шахвонӣ дошта, бар ивази мукофот ва ё ҳама гуна дигар чуброннамоиро дорад. Онҳоро метавонанд дар фиску фучур (порнография)-и хурдсолон истифода баранд, ки ин маънои ҳама гуна, бо кадом як воситае набошад, дар акс тасвир намудани кӯдаке, ки амалҳои воқеӣ ва ё баданнишондиҳии ошкоро мекунад ва ё ҳама гуна дигар тасвирнамоии узвҳои чинсии хурдсолон, асосан бо мақсадҳои шахвониро дорад. Чи тарзе, ки мақсади гунаҳгорон набошад, онҳо дар бандубасти ҷиноят таъсир намерасонанд, ба истиснои ҳолате, ки ҷиноят бо мақсади узв ё бофтаҳои ҷабрдида барои трансплантатсия гирифтани содир шуда бошад, ки дар ин сурат ҷиноят аз рӯи банди «д» қисми 2-и моддаи 167 ҚҶ бандубаст карда мешавад.

33. Субъекти ин ҷиноят шахси ҷисмонии мукаллафи ба синни 16 солағӣ расида ба шумор меравад.

34. Аломатҳои бандубасткуандаи қисми 2-и моддаи 167 ҚҶ чунин мебошанд: такроран (банди «а»), аз ҷониби гурӯҳи шахсон бо маслиҳати пешакӣ (банди «б»), нисбати ду ва ё зиёда нобалиғ (банди «в»), бо истифодаи зӯрӣ ва ё таҳдидаи истифодаи он (банди «г»), бо мақсади аз ҷабрдида гирифтани узв ва ё бофтаҳо барои трансплантатсия (банди «д»), аз тарафи шахси мансабдор ё намояндаи ҳокимият бо истифодаи вазифаҳои ҳокимиятӣ, ё дигар шахсе, ки дар ташкилотҳои тичоратӣ ё дигар ташкилотҳо вазифаи идоракуниро иҷро мекунад (банди «е»), бо гузаронидани ҷабрдида аз Сарҳади давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон (банди «ё»).

Ин ва дигар аломатҳои бандубасткуандаи қисми 2-и моддаи 167 ҚҶ бо аломатҳои бандубасткуандаи қисми 2 моддаи 130¹ ҚҶ мувофиқат мекунанд.

35. Хавфи калони ҷамъиятиро кирдорҳои ҷинояткоронаи дар қисми 3-и моддаи 167 ҚҶ пешбинишуда доранд.

Ҳамчун аломатҳои ҷузъикуандаи (қисми 3 моддаи 167 ҚҶ) – кирдорҳои дар қисмҳои 1 ё 2-и моддаи 167 ҚҶ пешбинишуда баромад мекунанд, агар онҳо: боиси марғи ҷабрдидаи хариду фурӯши нобалиғон ё дигар оқибатҳои вазнин шуда бошанд, аз ҷониби гурӯҳи муташаккил ва ё дар ҳолати ретсидиви махсусан хавфнок содир шуда бошанд.

36. Суд, судяҳо бо мақсади таъмини ҳуқуқ ва ҳифзи ҷабрдида бо дарназардошти махсусияти баррасии парвандаҳои ҷиноятӣ оид ба хариду фурӯши одамон, бояд ҷораҳои мушаххасро, ки ба қонун асос ёфтаанд, андешида, ба пайдоиши ҳолатҳои, ки дар онҳо шахс метавонад боз ҷабрдида шавад, роҳ надиханд, ҷораҳои заруриро ҷиҳати бо роҳи муомилаи дуруст ёри дахлдор расонидан, зарурияти реабилитатсияи психологӣ, тиббӣ ва ҷамъиятии ҷабрдида дарк намуда, инчунин барқарор намудани ҳаяҷони рӯҳшиканандаи ӯро андешида бароянд.

Мақомоти таъқиби ҷиноятӣ ва судҳо бояд ҳамаи ҷораҳои заруриро ҷиҳати таъмини беҳатарӣ ва ҳифзи пурраи ҷабрдида, инчунин шохидон дар сурати интиқомгирӣ ва ё тарсонидани эҳтимолӣ, бо мақсади рағбӣ таъсири фурӯшандагони одамон, дида бароянд. Дар ҳолати зарурат ба ҷабрдида аз ҷониби ҳимоятгаре, ки суд муайян намудааст, ёри ҳуқуқӣ расонида мешавад.

37. Диққати судҳои болоӣ ба зарурати таъмин намудани назорати дахлдор аз болои қонунӣ ва асоснок будани қарорҳои қабулкардаи судҳои марғилаи яқум зимни баррасии парвандаҳои марбут ба хариду фурӯши одамон ва хариду фурӯши нобалиғон, ҷалб карда шаванд.

**Раиси Суди Олии
Ҷумҳурии Тоҷикистон**

Н.Абдуллоев

**Котиби Пленум,
Судяи Суди Олӣ
Ҷумҳурии Тоҷикистон**

М.Саидов